

واکاوی اثرات گردشگری بر بهبود معیشت سکونتگاه‌های روستایی با تاکید بر گردشگری ورزشی (نمونه موردی: سکونتگاه‌های محور نی - برده‌رشه شهرستان مریوان)

ملیحه گل‌زاده^۱

کارشناسی ارشد تربیت بدنی، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران.

هادی سعیدی

دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، معاونت فرهنگی - ورزشی شهرداری مریوان، مریوان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۲/۲۰

چکیده

نوشتار حاضر درصدد است اثرات گردشگری را بر روی منطقه مورد مطالعه بررسی نماید. برای نیل به این هدف از روش تحقیق کمی استفاده شده است. داده‌ها به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و آزمون آماری، نقطه‌نظرات اساتید، مدیران اجرایی، دستاوردهای پژوهش و مشاهدات میدانی استفاده شده‌است. اگر نمره کمتر از ۲ را فاقد اثرگذاری، بین ۲ و ۳ را تاثیر اندک، برابر با ۳ را اثرات مثبت، بین ۳ و ۴ را تاثیر مناسب، بین ۴ و ۵ را اثرات مطلوب در نظر بگیریم، نتیجه همه شاخص‌های مورد مطالعه بالای عدد ۳ و لذا گویای تاثیر مثبت گردشگری بر روی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی در ناحیه مورد مطالعه است. داده‌های سرشماری در خصوص نرخ بیکاری، ثبات جمعیت، مقاوم‌سازی، باسوادی، رفت و روب و جمع‌آوری زباله نیز نشان از بهبود وضعیت سکونتگاه‌های مورد مطالعه دو دهستان زریوار و خاومیرآباد در مقایسه با سایر دهستان‌های شهرستان مریوان است.

واژگان کلیدی: گردشگری ورزشی، شهرستان مریوان، معیشت پایدار، فقر.

مقدمه

کشورهای در حال توسعه با مشکلات عدیده‌ای همچون، تداوم فقر، نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی در اشکال مرتبط و مشابه آن، بخصوص نابرابری در توزیع درآمد و ثروت ناشی از بیکاری و مزاد نیروی کار مواجه هستند (Coleman et al., 1989; Qarabaghian, 1996: 38). بنابر آمار سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۲، ۱۹ درصد جمعیت کشورهای در حال توسعه، در فقر مطلق و با درآمد کمتر از یک دلار زندگی کرده‌اند، تقریباً ۷۵ درصد این افراد در مناطق روستایی هستند (UN, 2006). در همه کشورهای در حال توسعه ایجاد اشتغال یکی از برنامه‌های اساسی مبارزه با فقر روستایی است (Razavi, 2003: 180; Matiei, 2009: 111). نظر به چالش‌های پیش‌رو صاحب‌نظران بر این عقیده هستند که باید جدای از سیاستها و استراتژیهای کلان توسعه، به طور ویژه و مشخص به امر توسعه روستاها و ریشه‌کنی فقر گسترده‌ای که بر آنها حاکم است، پرداخت (Fazel Beigi and Yavari, 2010: 1). تجارب کشورهای نشان می‌دهد که کاهش پایدار فقر نیازمند ترکیبی از استراتژی‌های متنوع برای رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری در زمینه‌های انسانی و شبکه‌های تامین اجتماعی جهت کاهش فقر است (Razavi, 2003) یکی از بخش‌های اقتصادی مورد تاکید در راستای بهبود معیشت پایدار و افزایش اشتغال‌زایی، توریسم است. گردشگری در دهه‌های گذشته نقش زیادی در افزایش درآمد و رشد اقتصادی کشورهای پیش‌تاز در این حوزه داشته است. با افزایش جاذبه‌های گوناگون، بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل و افزایش اهمیت گذران اوقات فراغت رشد توریسم در حال گسترش است. از جمله پیامدهای مطلوب گردشگری؛ ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، کاهش فقر، بهبود توزیع درآمد و پویایی جوامع محلی است. این پدیده از بهسازی و توسعه‌ی زیرساخت‌های صنعت خدماتی به صنعت تولید درآمد تبدیل شده است (sharply, 2002, 23r. kalaivani & Etal, 2018: 1) روندها نشان می‌دهد که تا پایان سال ۲۰۲۰ حدود ۱/۶ میلیارد نفر گردشگر در جهان وجود خواهد داشت. بر این اساس گردشگری در جهان در حال رشد خواهد بود؛ اروپا، آمریکای شمالی، آمریکای جنوبی، آسیای شرقی و اقیانوسیه حدود ۸۰ درصد از گردشگران در جهان را خواهند داشت (Seyed Taghi Dizaj et al., 2016: 21). بر اساس مطالعات WTO درآمد حاصل از گردشگری تا سال ۲۰۲۰ به ۱۵۵۰ میلیارد دلار خواهد رسید و این فعالیت بیش از یکصد میلیون شغل را در جهان ایجاد خواهد کرد. ایران از نظر جاذبه‌ی گردشگری جزء ده کشور اول جهان و به لحاظ جاذبه‌های باستان‌شناسی و تاریخی یکی از پنج کشور برتر جهان در این حوزه است (Taj Ali, 2006) محدوده مورد مطالعه از لحاظ شاخص‌های طبیعی دارای جاذبه‌ای شامل ترکیب کوه و دشت، آبشار گویله، دریاچه زریبار، دشت بیلو، جنگل‌های پرپشت بلوط دو پهنه‌ی آبی گاران و آزاد، از لحاظ فرهنگی به دلیل غنای آداب و رسوم مردمان به عنوان پایتخت تئاتر خیابانی، شهر جهانی کلاش و محل برگزاری بازی‌های بومی محلی در سطح بین‌المللی شناخته شده است. بدین ترتیب سالانه به دلیل برگزاری مسابقات ورزشی در سطوح متفاوت حلی، ملی و بین‌المللی و سایر رویدادهای فرهنگی هزاران مسافر از این شهرستان بازدید می‌کنند. یکی از مسیرهای پر جاذبه و پر بازدید برای گردشگران مسیر نی - برده رشه و گذر از هفت سکونت‌گاه نی، کانی‌سانان، دره تفی، پیرصفا، کانی سپیکه، ینگچه و برده‌رشه است.

این نوشتار به دنبال بررسی پیامدهای گردشگری طور کلی و گردشگری ورزشی بر روی ساختارهای اقتصادی- اجتماعی بخصوص شاخص‌های ایجاد اشتغال، ثبات جمعیت و کاهش فقر است.

جدول ۱: خلاصه‌ای از تحقیقات انجام شده در مورد موضوع

ردیف	نویسنده‌گان	سال	نام اثر	نتایج
۱	کروبی، مهدی؛ حسنی احسان و فلاحی احمد	۱۳۹۲	بررسی جاذبه های طبیعی موثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان کردستان	به طور کلی استان کردستان منابع طبیعی مستعد برای جذب گردشگران ورزشی دارد.
۲	منصور خلیل زاده مهری قهرمانی امیر قیامی راد	۱۳۸۸	امکان سنجی توسعه گردشگری ورزشی در استان آذربایجان غربی	نتایج تحقیق نشان داد که بین عوامل سوق دهنده و جلب کننده رابطه معنی دار وجود دارد.
۳	زهراسادات میرزازاده حسین عبدالملکی	۱۳۹۵	طراحی مدل موانع فراروی توسعه گردشگری ورزشی مشهد	نتایج تحقیق نشان می‌دهد که موانع مدیریتی، فرهنگی، زیرساختی و بازاریابی نقش موثری در عدم توسعه گردشگری دارد.
۴	مهدیه رضا قلیزاده	۱۳۹۵	بررسی تأثیر گردشگری بر مثلث فقر، نابرابری و رشد اقتصادی	نتایج تجربی به دست آمده حاکی از این است که گردشگری چشم‌اندازهای رشد اقتصادی در ایران را بهبود، موجب افزایش تولید ناخالص ملی، کاهش نابرابری و کاهش فقر شده است.
۵	صدیقه اسلامی ابوالفضل فراهانی حسن اسدی	۱۳۹۴	طراحی مدل اشتغال حاصل از توسعه گردشگری ورزشی	توسعه گردشگری ورزشی سبب بهبود فرصت‌های شغلی شده است.
۶	مهدی کروبی، اسماعیل قادری، نگار جلیلیان	۱۳۹۶	امکان سنجی توسعه گردشگری رویداد (با تاکید بر رویدادهای فرهنگی مطالعه موردی: شهر همدان)	نتایج تحقیق نشان می‌دهد که جاذبه‌ها و امکانات گردشگری در وضعیت مطلوبی قرار دارد.
۷	ملیحه گل زاده، امیر قیامی راد، یعقوب بدری آذرین، علی دلال اوغلی، یوسف داداش زاده	۱۳۹۰	توانمندیهای گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس و ارائه راهکارهای موثر بر رشد و توسعه آن بر اساس مدل SWOT	برخوردار از سواحل رود ارس، هزینه اسکان و تغذیه، آگاهی عمومی از گردشگری ورزشی، کمبود تجربه برگزاری رویدادهای بین‌المللی، توسعه سواحل رود ارس از جمله نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود است
۸	محمد علی احمدیان، کنایون علیزاده و رشید بوکانی	۱۳۹۵	نقش گردشگری در توسعه روستایی شهرستان مروان	نتایج پژوهش نشان از تأثیر بیشتر این فعالیت بر روی شاخص‌های اجتماعی بویژه کاهش مهاجرت و سپس قیمت زمین و مسکن در شاخص‌های اقتصادی است
۹	r.kalaivani & etal	۲۰۱۳	Urban tourism	توریسم موتور اقتصادی اصلی برای توسعه در قالب ایجاد اشتغال و کاهش فقر است
۱۰	Ricard. Ricci uvinha	۲۰۱۸	Sport tpurism: analysis of resident from brazil and hongkong	توریسم ورزشی دارای اهمیت فزاینده در حوزه اجتماعی- اقتصادی را به هم پیوند داده است.
۱۱	Stephen. D.ross	۲۰۰۱	Developing sport tourism	برای تبیین نقش توریسم ورزشی تبیین مزایا و پیامدهای مثبت توریسم ورزشی نیاز به واکاوی اساسی دارد.

Source: (Research Findings, 2019)

مبانی نظری

تنوع معیشتی

در ساختار اقتصادی نواحی روستایی کشورهای مختلف، کشاورزی محور اساسی تأمین معیشت به شمار می‌آید و در اغلب برنامه‌های توسعه نیز کشاورزی مهمترین و تنها رکن اقتصادی روستاها را شامل می‌شود (Taher Khani, 2000: 21). مهمترین ویژگی چنین ساختاری فقدان تنوع در بسترهای اقتصادی و فرصت‌های شغلی خصوصاً برای نیروی انسانی رو به افزایش روستایی می‌باشد. تولیدکنندگان خرده‌پا و کارگران دستمزدی مزارع کوچک در نواحی روستایی کشورهای کم‌درآمد، بیش از دو سوم فقیران جهان و جمعیت‌های فاقد امنیت غذایی را تشکیل می‌دهند

(FAO et al, 2014:16). علاوه بر مخاطرات ویژه و متنوع، کشاورزان خرده‌پا با استرس‌های ساختاری و فشارهایی که آن‌ها را تا آستانه محدودیت معیشت آسیب‌پذیر نموده، مواجه هستند (Gautam & Anderson, 2017:1). چنین ساختار اقتصادی و شغلی در ناحیه روستایی، مسائل خاصی را به دنبال دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به انعطاف کمتر در مقابل نوسانات کوتاه مدت آب و هوایی، نوسان قیمت محصول در زمان برداشت، محدودیت‌های بازاریابی محصول، بیکاری آشکار و پنهان، کاهش بازده سرمایه، تخریب منابع پایه محیطی، آسیب‌پذیری اقتصاد روستایی و بی‌ثباتی منابع درآمدی، مهاجرت روستایی، حاشیه‌نشینی و مسائل شهری اشاره نمود (Javan et al., 2011: 19). مسلماً مشخص‌ترین دستاوردها در کاهش فقر جهانی می‌تواند بوسیله مداخلات هدفمند در معیشت روستایی جهت کاهش آسیب‌ها انجام گیرد (Gautam & Anderson, 2017, 1). درک زمینه‌های معیشت محلی، منبع و ماهیت مخاطرات، شیوه مقابله جوامع و کارایی آن‌ها برای موفقیت استراتژی‌های ضد فقر مهم است (Gautam & Anderson, 2017:1).

اغلب نظریه‌پردازان توسعه در راستای کاهش اثرات منفی چنین ساختاری و در چارچوب الگوی توسعه پایدار، رویکرد متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی را پیشنهاد می‌کنند. بانک جهانی نیز بر اهمیت فعالیت‌های اقتصادی غیرزراعی و چندبخشی در کنار فعالیت‌های زراعی تأکید کرده است (World Bank, 2005: 87). بنابراین تنوع معیشتی استراتژی کاربردی برای مقابله با تنش‌های اقتصادی و ابزاری جهت کاهش فقر است (Shucksmith, et al., 2017: 3). Gautam & Anderson (1989: 349). تکیه بر درآمدهای غیرکشاورزی و چند فعالیتی مدتهاست که به عنوان استراتژی تنوع معیشتی بوسیله خانوارهای کشاورز جهت کنترل شوک‌های اقتصادی و حفاظت از جامعه روستایی ترویج می‌شود (Shucksmith and et al, 1989: 350). علاوه بر این شواهد اساسی برای نقش تنوع معیشتی در افزایش ظرفیت خانوار، ایجاد درآمد و مصرف در هر زمانی موجود است (Block & Webb 2001).

گردشگری

واژه گردشگری نخستین بار در سال ۱۸۱۱ در مجله‌ای به نام اسپورتینگ آمد، در آن زمان این لغت به معنای مسافرت به منظور تماشای آثار تاریخی و بازدید از مناظر طبیعی برای کسب لذت به کار می‌رفت (Mahallati, 2001). گردشگری به معنای امروزی مأخوذ از واژه توریسم و تور (Tour) می‌باشد که ابتدا از زبان فرانسه و توسط اشرف‌زادگان بکار برده می‌شد. از نظر سازمان جهانی جهانگردی (۱۹۹۵) گردشگری عبارت است از مجموعه کارهایی که یک فرد در سفر و در مکانی غیر از محل عادی خود انجام می‌دهد. این سفر کمتر از یک‌سال طول می‌کشد و هدف آن خرید، همایش‌ها یا سرگرمی و تفریح، استراحت، ورزش و سایر دلایل شخصی می‌باشد (Nima Mahallati, 2001: 21- Koushi et al., 2013). جاذبه‌های گردشگری به دو دسته‌ی جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های فرهنگی تقسیم می‌شوند. جاذبه‌های طبیعی شامل الف) جاذبه‌های برانگیزاننده حس کنجکاوی و اکتشاف ب) جاذبه‌های ویژه لذت و تفریح‌جویی ج) جاذبه‌های درمانی طبیعی است و جاذبه‌های فرهنگی شامل الف)

جاذبه‌های مردم شناختی ب) جاذبه‌های تاریخی ج) جاذبه‌های دینی و مذهبی د) جاذبه‌های اجتماعی (Nimakoushi et al., 2013: 18).

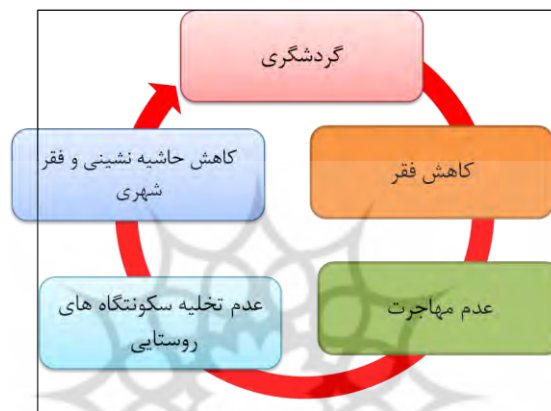
شاید بتوان سومریان را در جهان اولین قومی دانست که اقدام به سفرهای تجاری می‌کردند. در مصر حدود پنج هزار سال پیش سفرهای دریایی آغاز شد (Seyed Taghi Dizaj et al., 2016: 3). کشور مصر ۴۹ درصد از منابع تأمین انرژی و ترکیه ۳۷ درصد منابع برای تأمین انرژی را از درآمد گردشگری وصول می‌کند. اسپانیا با کمترین جاذبه، سالانه ۳۰ تا ۴۰ میلیارد دلار و عربستان حدود ۳۰ میلیارد دلار از گردشگری درآمد کسب می‌کنند (Seyed Taghi Dizaj et al., 2016: 606). ایران از نظر جاذبه‌ی گردشگری جزء ده کشور اول جهان و به لحاظ جاذبه‌های باستان‌شناسی و تاریخی یکی از پنج کشور برتر جهان در این حوزه است با این وجود تنها ۰/۵ درصد از سهم درآمد گردشگری جهان را به خود اختصاص داده است و از این لحاظ در رتبه نودم جهان قرار دارد (Zangiabadi and Mohammadi, 2006). از نیمه قرن بیستم به بعد عواملی مانند جهانی شدن، توسعه‌ی سرمایه‌داری، پیشرفت سامانه‌ی حمل و نقل و توسعه‌ی تکنیک‌های ارتباطی منجر به توسعه‌ی گردشگری شده است (wto, 2004, 35). گردشگری یکی از پویاترین بخش‌های اقتصادی جهان است که بر اساس پیش‌بینی سازمان جهانی توریسم (wto) در چند سال آینده از لحاظ درآمد در رأس همه‌ی بخش‌های اقتصادی موجود در دنیا خواهد بود (Toloui, 2005) و بزرگترین بخش تجارت بین‌الملل را به خود اختصاص خواهد داد (Nima Kooshi et al., 2013; 18). توریسم به شیوه‌های گوناگون شامل توریسم زیارتی، تفریحی، مردم‌شناسی، توریسم ورزشی و ... انجام می‌شود. توریسم ورزشی به منظور انجام فعالیت ورزشی یا تماشای آن انجام می‌شود (Stephen. D.Ross, 2001). به طور کلی توریسم ورزشی شامل سه تیپ، دیدن وقایع ورزشی، انجام فعالیت ورزشی و دیدن اماکن، موزه‌ها و شخصیت‌های ورزشی است. (kaplanidon& vogt, 2007 comperio research 2009) توریسم ورزشی از دو واژه دارای اهمیت فراوان شامل توریسم، یکی از بزرگترین بخش‌های اقتصادی جهان و ورزش به عنوان یکی از فعالیت‌های مؤثر در جهان به هم مرتبط کرده است (Lee, 2010). توریسم ورزشی به دلیل انجام وقایع بزرگ ورزشی و فرآیند انتخاب مکان‌های برگزاری سبب شکل‌گیری دیپلماسی ورزشی و جلب توجه مردم سراسر جهان شده است. (Anhot, 2007, Fola, 2001).

توسعه پایدار

ریشه‌های شکل‌گیری توسعه به سخنرانی مشهور ترومن، رییس جمهور آمریکا، در سال ۱۹۴۹ برمی‌گردد توسعه از مفاهیم عمده و چالش برانگیز برای بشریت است که برای دستیابی به معیارهای استاندارد زندگی از ابتدای قرن بیستم نمود یافته و بعد از جنگ جهانی دوم در مباحث علمی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، کشوری و مناسبات و مسائل بین‌المللی جایگاه ویژه پیدا کرده است (Amanpour et al., 2013: 108). توسعه، به معنای تغییرات عمیق و پویا در آن دسته از شرایطی است که موجبات یک زندگی آزاد و رضایت بخش را برای کلیه افراد یک منطقه یا کشور فراهم می‌آورد. برای این نوع زندگی پنج مورد؛ کیفیت فیزیکی زندگی، دسترسی به وسایل امرار معاش، آزادی انتخاب، توسعه خود اتکایی و پیشرفت اجتماعی و سیاسی افراد جامعه تعریف و تعیین می‌گردد (Misra, 1992: 5). در افکار صاحب‌نظران توسعه، تعابیر مختلفی از واژه توسعه وجود دارد که از جمله می‌توان به افزایش تولید، افزایش

بازدهی، ارتقای سطح کمی و کیفی زندگی، ارتقاء سطح خدمات بهداشتی و درمانی، برطرف کردن مشکلات بیکاری و تورم، ارتباط جوامع محلی، توزیع متناسب رفاه و آسایش عمومی، مشارکت همه اقشار جامعه در تصمیم‌گیری، تأمین اقتصادی-اجتماعی، برخورداری از آموزش و فرهنگ و مشارکت فعال در عرصه‌های مختلف اشاره کرد (Azkia, 1993: 65).

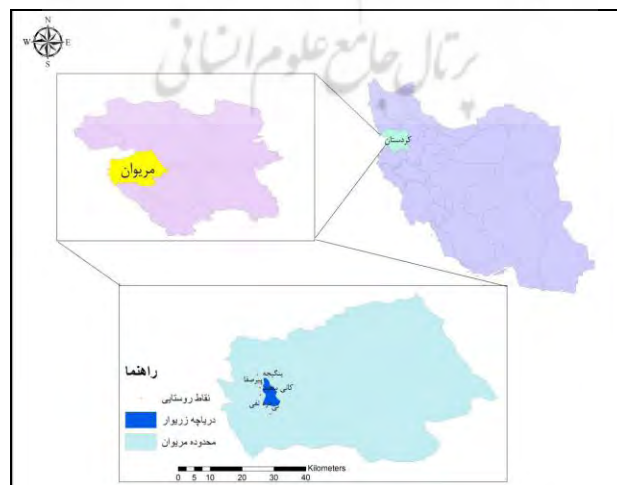
به عبارت دیگر دستیابی به توسعه منوط به تغییر در رابطه با فقر، بیکاری و نابرابری در جامعه است. اگر درآمد سرانه یک کشور یا منطقه افزایش یابد اما سه شاخص فوق کاهش قابل ملاحظه نداشته باشند، تغییرچندانی در توسعه‌یافتگی آن کشور به وقوع نپیوسته است (Razavi, 2003).

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش
Source: (Research Findings)

محدوده مورد مطالعه

مساحت شهرستان مریوان در سال ۱۳۹۵ معادل ۲۳۲۶ کیلومتر مربع است. جمعیت شهرستان مریوان در سال مذکور ۱۹۵۲۶۳ نفر بوده است. شهرستان مریوان دارای سه بخش، ۶ دهستان، ۴ شهر و ۱۵۱ روستای دارای سکنه است. این شهرستان ۸/۲ درصد مساحت استان و ۱۳/۷۵ درصد جمعیت استان را در بر گرفته است.

شکل شماره ۲: موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

Source: (Geographical Organization of the Armed Forces)

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر از روش کمی، برای چارچوب نظری پژوهش از نظریه تنوع معیشتی و گردشگری استفاده شده است. برای گردآوری داده‌ها از دو شیوه‌ی کتابخانه‌ایی (مطالعه کتب، پایان نامه‌ها، سالنامه و نتایج سرشماری‌ها، آمار و ارقام ادارات مربوطه، عکس و تصاویر همراه با فیلم، مستندهای تهیه شده و ...) و میدانی (پرسشنامه، مصاحبه، تهیه عکس و ...)، استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS آزمون آماری، بررسی رفتارکنش-گران، نظریات اندیشمندان، اظهارات مسئولین ادارات و ارگان‌های شهرستان و بررسی‌های میدانی بهره گرفته شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل خانوارهای ساکن در هفت سکونتگاه نی، کانی سانان، دره تفی از دهستان زریوار و پیرصفا، کانی سپیکه، ینگچه و برده‌رشه از دهستان خاوومیرآباد است که در مجموع ۱۷۷۱ خانوار است. برای پوشش موضوع مورد مطالعه و بررسی شاخص‌های مربوطه (جدول ۱)، پس از محاسبه حجم نمونه، تعداد ۳۱۸ پرسشنامه در ۱۵ شاخص و پنج گویه تهیه شده است، پس از محاسبه سهم هر روستا پرسشنامه‌ها بصورت تصادفی ساده بین خانوارهای موجود در روستا و ترجیحا توسط سرپرست خانوار تکمیل شده است.

جدول ۲: نمونه مورد مطالعه پژوهش

ردیف	نقاط سکونتگاهی	تعداد خانوار	جمعیت	حجم نمونه	دهستان
۱	نی	۷۶۲	۲۶۹۱	۱۳۶	زریوار
۲	کانی سانان	۱۹۰	۶۴۰	۳۴	زریوار
۳	دره تفی	۲۷۷	۹۲۸	۴۹	زریوار
۴	پیرصفا	۸۶	۲۹۸	۱۶	خاوومیرآباد
۵	کانی سپیکه	۸۴	۳۱۰	۱۵	خاوومیرآباد
۶	ینگچه	۱۰۱	۳۴۷	۱۹	خاوومیرآباد
۷	برده‌رشه	۲۷۱	۱۰۲۰	۴۹	خاوومیرآباد

Source: (Statistics Center of Iran, 2016)

محدوده مورد مطالعه از لحاظ شاخص‌های طبیعی دارای جاذبه‌ایی شامل ترکیب کوه و دشت، آبشار گوپله، دریاچه زریبار، دشت بیلو، جنگل‌های پریشت بلوط دو پهنه‌ی آبی گاران و آزاد، از لحاظ فرهنگی به دلیل غنای آداب و رسوم مردمان به عنوان پایتخت تئاتر خیابانی، شهر جهانی کلاش و محل برگزاری بازی‌های بومی محلی در سطح بین‌المللی شناخته شده است. بدین ترتیب سالانه به دلیل برگزاری مسابقات ورزشی در سطوح متفاوت حلی، ملی و بین‌المللی و سایر رویدادهای فرهنگی هزاران مسافر از این شهرستان بازدید می‌کنند. یکی از مسیرهای پر جاذبه و پربازدید برای گردشگران مسیر نی - برده رشه و گذر از هفت سکونت‌گاه نی، کانی سانان، دره تفی، پیرصفا، کانی سپیکه، ینگچه و برده‌رشه است.

جدول ۳: تعداد گردشگران وارد شده به شهرستان که دارای اقامت بوده‌اند

سال	تعداد گردشگران	ملاحظات
۱۳۹۵	۱۴۸۲۷۷	
۱۳۹۶	۳۱۶۹۲۰	
۱۳۹۷	۴۹۰۲۶۵	
۱۳۹۸	۵۵۳۳۹۷	تا پایان آذر ماه

Source: (Marivan Cultural Heritage and Tourism Department)

با توجه به یافته‌های استخراج شده از پرسشنامه گردشگری در ناحیه مورد مطالعه بر روی چهار شاخص کاهش مهاجرت و تثبیت جمعیت (۶۵ درصد)، افزایش تولید انواع نان و خوراکی‌های سنتی (۴۱/۹ درصد)، نظیف و رفت و روب محیط سکونتگاه‌ها (۴۰/۳ درصد) و افزایش درآمد مردم (۳۷/۵ درصد) بیشترین تاثیر را داشته است. همچنان که در جدول (۲) مشاهده می‌شود افزایش تولید و تنوع محصولات کشاورزی (۳۷ درصد)، افزایش احداث اماکن خدماتی رفاهی (۳۵/۹ درصد)، فروش محصولات کشاورزی به صورت مستقیم به گردشگران و حذف دلال (۳۵/۶ درصد)، افزایش تنوع شغلی و بهبود زیرساخت توسعه هر دو با (۳۴/۷ درصد) در اولویت دوم اثرات گردشگری قرار گرفته‌اند و شاخص‌هایی همچون بهبود توزیع درآمد و افزایش مشارکت مردم در مدیریت روستا هر دو با (۳۳/۸ درصد)، بهبود تولید صنایع دستی (۳۲/۸ درصد)، بهبود کارآفرینی و ایجاد اشتغال (۳۲/۲ درصد) و افزایش مشارکت بانوان در عرصه‌های عمومی با (۳۱/۳ درصد) درصد در اولویت سوم اثرات گردشگری بر روی شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی قرار دارد.

جدول ۴: یافته‌های توصیفی

ردیف	گویه‌ها	نسبتاً تأثیر نداشته	تأثیر داشته	نسبتاً تأثیر داشته	تأثیر نداشته	نسبتاً تأثیر داشته	تأثیر نداشته
۱	کاهش مهاجرت و تثبیت جمعیت	۶۵/۰	۲۳/۱	۶/۳	۴/۷	۰/۹	۴/۴۵
۲	بهبود کار آفرینی و ایجاد اشتغال	۳۲/۲	۴۷/۸	۱۱/۳	۴/۴	۴/۴	۳/۹۹
۳	بهبود تولید صنایع دستی	۳۲/۸	۳۶/۳	۹/۷	۱۵/۹	۵/۳	۳/۷۵
۴	افزایش تولید خوراکی‌های سنتی	۴۱/۹	۳۶/۹	۱۸/۸	۲/۵		۴/۱۸
۵	افزایش درآمد مردم	۳۷/۵	۳۹/۴	۱۸/۱	۳/۱	۱/۹	۴/۰۷
۶	افزایش مشارکت مردم	۳۳/۸	۳۶/۳	۱۶/۶	۶/۶	۶/۹	۳/۸۳
۷	افزایش حضور بانوان در عرصه‌های عمومی	۳۱/۳	۳۹/۴	۱۳/۴	۹/۷	۶/۳	۳/۷۹
۸	افزایش سرمایه‌گذاری	۳۰/۶	۴۴/۷	۱۵/۳	۷/۵	۱/۹	۳/۹۴
۹	حذف واسطه‌گری در محصولات کشاورزی	۳۵/۶	۴۶/۹	۱۳/۸	۲/۲	۱/۶	۴/۱۲
۱۰	افزایش احداث اماکن خدماتی - رفاهی	۳۵/۹	۳۷/۵	۲۰/۹	۴/۱	۱/۶	۴/۰۲
۱۱	افزایش تولید و تنوع محصولات کشاورزی	۳۷/۰	۴۵/۰	۱۴/۷	۳/۱		۴/۱۶
۱۲	رفت و روب اماکن عمومی	۴۰/۳	۳۷/۵	۸/۸	۱۰/۰	۳/۴	۴/۰۱
۱۳	بهبود زیر ساخت‌های توسعه	۳۴/۷	۳۸/۸	۱۵/۰	۸/۴	۳/۱	۳/۹۳
۱۴	بهبود توزیع درآمد	۳۳/۸	۳۷/۸	۱۷/۲	۱۰/۹	۰/۳	۳/۹۳
۱۵	افزایش تنوع شغلی	۳۴/۷	۳۷/۵	۱۶/۹	۷/۵	۳/۴	۳/۹۲

Source: (Research Findings, 2019)

بررسی نرمال بودن داده‌ها و متغیرها (آزمون شاپیرو ویلک و کلموگروف اسمیرنوف) همان‌گونه که در جدول (۳) اشاره شده از آزمون‌های فوق برای بررسی سطح معناداری استفاده شده است. مقدار سطح معنی داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو ویلک برای متغیرهای مورد مطالعه بزرگتر از سطح خطای ۰/۰۵ می باشد؛ بنابراین برای اثبات فرضیه تحقیق (پیامدهای گردشگری بر روی شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی منطقه) از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

جدول ۵: نتیجه آزمون نرمال بودن متغیرهای پژوهش

شاپیرو ویلک S-W			کلموگرف-اسمینرف K-S			متغیر
سطح معنی داری	df	آماره	سطح معنی داری	df	آماره	
۰/۷۴۵	۲۰	۹۷۰	۰/۲۰۰	۰۲۰	۰/۱۴۷	اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی - گردشگری

Source: (Research Findings, 2019)

بررسی پیامدهای گردشگری بر روی شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی منطقه

در این تحقیق برای بررسی (اثبات یا عدم اثبات فرضیه تحقیق) بر اساس جدول (۴) همانطور که مشاهده می‌شود مقدار p-value یا به عبارتی مقدار Sig که مقدار آن معادل ۰/۰۰۰ می‌باشد از مقدار $\alpha=0.05$ کوچکتر است. میانگین نمره شاخص‌ها در نمونه از نمره برش ۳ بالاتر است؛ بنابراین فرض تحقیق مبنی بر تاثیر مثبت گردشگری بر روی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی در محور گردشگری نی - برده رشه تأیید شده است. اگر نمره کمتر از ۲ را فاقد اثرگذاری، بین ۲ و ۳ را تاثیر اندک، برابر با ۳ را اثرات مثبت، بین ۳ و ۴ را تاثیر مناسب، بین ۴ و ۵ را اثرات مطلوب در نظر بگیریم، نتیجه کلی گویای تاثیر مثبت گردشگری بر روی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی برای ۱۵ شاخص در ناحیه مورد مطالعه است.

مطلوب	مناسب	متوسط	نامناسب	بحرانی
۵	۴	۳	۲	۱
حداکثر امتیاز			حداقل امتیاز	

براساس یافته‌های مندرج در جدول (۴) میانگین شاخص کاهش مهاجرت و تثبیت جمعیت عدد ۴/۴۵، میانگین شاخص بهبود کار آفرینی و ایجاد اشتغال ۳/۹۹ میانگین شاخص بهبود تولید صنایع عدد ۳/۷۵، میانگین شاخص افزایش تولید خوراکی های سنتی عدد ۴/۱۸ میانگین شاخص افزایش درآمد مردم عدد ۴/۷۱، میانگین شاخص افزایش مشارکت مردم عدد ۳/۸۳ میانگین شاخص افزایش حضور بانوان در عرصه های عمومی عدد ۳/۷۹، میانگین شاخص افزایش سرمایه گذاری عدد ۳/۹۴، میانگین شاخص حذف واسطه گری در محصولات کشاورزی عدد ۴/۱۲، میانگین شاخص بهبود زیر ساخت های توسعه عدد ۳/۹۳ میانگین شاخص بهبود توزیع درآمد عدد ۳/۹۳، میانگین شاخص افزایش تنوع شغلی عدد ۳/۹۲ همچنان که قبلا بیان شد میانگین همه شاخص‌ها بالاتر از عدد ۳ است.

جدول ۶: بررسی تاثیر گردشگری بر روی شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی - گردشگری در محور گردشگری نی - برده رشه

شاخص	میانگین موجود	انحراف استاندارد	نمره معیار	تفاوت میانگین	حد پایین	حد بالا	T محاسبه شده	معنی داری	نتیجه
کاهش مهاجرت و تثبیت جمعیت	۴/۴۵	۰/۸۷	۳	۱/۴۶	۱/۳۶	۱/۵۶	۲۹/۸۷	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
بهبود کار آفرینی و ایجاد اشتغال	۳/۹۹	۱/۰۰	۳	۰/۹۹	۰/۸۸	۱/۱۰	۱۷/۶۶	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
بهبود تولید صنایع	۳/۷۵	۱/۲۱	۳	۰/۷۵	۰/۶۱	۰/۸۸	۱۱/۰۵	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش تولید خوراکی های سنتی	۴/۱۸	۰/۸۲	۳	۱/۱۸	۱/۰۹	۱/۲۷	۲۵/۷۱	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش درآمد مردم	۴/۰۷	۰/۹۲	۳	۱/۰۷	۰/۹۷	۱/۱۷	۲۰/۸۹	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش مشارکت مردم	۳/۸۳	۱/۱۶	۳	۰/۸۳	۰/۷۰	۰/۹۶	۱۲/۷۹	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش حضور بانوان در عرصه های عمومی	۳/۷۹	۱/۱۶	۳	۰/۷۹	۰/۶۶	۰/۹۵	۱۲/۲۲	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش سرمایه گذاری	۳/۹۴	۰/۹۶	۳	۰/۹۴	۰/۸۴	۱/۰۵	۱۷/۵۸	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
حذف واسطه گری در محصولات کشاورزی	۴/۱۲	۰/۸۴	۳	۱/۱۲	۱/۰۳	۱/۲۲	۲۳/۹۸	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت

افزایش بناهای خدماتی رفاهی	۴/۰۲	۰/۹۳	۳	۱/۰۲	۰/۹۱	۱/۱۲	۱۹/۵۵	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش تولید و تنوع محصولات کشاورزی	۴/۱۶	۰/۷۸	۳	۱/۱۶	۰/۰۷	۱/۲۴	۲۶/۴۲	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
رفت و روب اماکن عمومی	۴/۰۱	۱/۰۹	۳	۱/۰۲	۰/۸۹	۱/۱۳	۱۶/۵۰	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
بهبود زیر ساخت های توسعه	۳/۹۳	۱/۰۵	۳	۰/۹۳	۰/۸۱	۱/۰۵	۱۵/۸۳	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
بهبود توزیع درآمد	۳/۹۳	۰/۹۸	۳	۰/۹۳	۰/۸۲	۱/۰۴	۱۶/۹۹	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت
افزایش تنوع شغلی	۳/۹۲	۱/۰۵	۳	۰/۹۲	۰/۸۰	۱/۰۴	۱۵/۶۱	۰/۰۰۰	تاثیر مثبت

Source: (Research Findings, 2019)

در جدول (۵) تعداد خانوار سکونتگاه‌های مورد مطالعه طی سه دوره سرشماری نشان داده شده است، همچنان که از اطلاعات جدول پیدا است همه هفت سکونتگاه مورد مطالعه در طول سه دوره سرشماری اخیر در مقایسه به دوره-های قبل در شاخص تعداد خانوار افزایش داشته‌اند.

جدول ۷: تعداد خانوار سکونتگاه‌های مورد مطالعه در سه دوره سرشماری گذشته

ردیف	سکونتگاه	تعداد خانوار ۱۳۸۵	تعداد خانوار ۱۳۹۰	تعداد خانوار ۱۳۹۵	افزایش/کاهش	دهستان
۱	نی	۵۲۷	۶۵۶	۷۶۲	↑	زریوار
۲	کالی‌سانان	۱۳۸	۱۷۱	۱۹۰	↑	زریوار
۳	دره‌تفی	۲۱۸	۲۴۴	۲۷۷	↑	زریوار
۴	پیرصفا	۷۶	۷۴	۸۶	↑	خاوومیرآباد
۵	کالی‌سپیکه	۵۳	۶۰	۸۴	↑	خاوومیرآباد
۶	پنگیچه	۸۰	۹۰	۱۰۱	↑	خاوومیرآباد
۷	برده‌رشته	۱۹۸	۲۴۴	۲۷۱	↑	خاوومیرآباد

Source: (Census results, 2016)

در جدول (۶) عنایت به داده‌های مستخرج از نتایج سرشماری ۱۳۹۵ دو دهستان دارای زریوار و خاوومیرآباد بیکاری پایین‌تر از متوسط کشوری دارند در حالی که چهار دهستان سرشیو، گلچیدر، کوماسی و سرکل دارای نرخ بیکاری بالاتر از متوسط استانی بوده‌اند. این داده‌ها ضمن تاکید بر صحت نتایج پژوهش گویای بهبود معیشت مردم ساکن این دو دهستان است که به داوری نویسندگان یکی از دلایل بهبود معیشت مردم رونق گردشگری در این ناحیه است.

جدول ۸: نرخ بیکاری دهستان‌های شهرستان مریوان

استان/شهرستان	دهستان	درصد بیکاری ۱۳۹۵	مقایسه با متوسط استان
کردستان	-	۱۶/۳	-
مریوان	خاوومیرآباد	۱۲/۵	↓
	سرشیو	۳۰/۰	↑
	گلچیدر	۳۹/۳	↑
	زریوار	۱۱/۸	↓
	کوماسی	۱۶/۴	↑
	سرکل	۲۰/۷	↑

Source: (Census results, 2016)

در جدول (۷) با توجه به داده‌های سرشماری ۱۳۹۵ سازه‌های دارای اسکلت فلزی و بتنی در دهستان‌های شهرستان مریوان مورد بررسی قرار گرفته‌است. همچنان که ملاحظه می‌شود هر دو دهستان زریوار و خاوومیرآباد متأثر از بضاغت مالی و وضعیت اقتصادی مناسب در وقایسه با سایر دهستان‌ها دارای تعداد سازه‌های مقاوم تری هستند.

جدول ۹: نرخ سازه‌های دارای اسکلت مقاوم به تفکیک دهستان‌های شهرستان مریوان

استان/شهرستان	دهستان	تعداد خانوار	درصد اسکلت فلزی	درصد بتون آرمه
مریوان	خاوومیرآباد	۲۶۸۲	۶۶	۱/۴
	سرشیو	۱۰۴۷	۱/۱	۰/۱۹
	گلچیدر	۹۷۰	۵/۳	۲/۱
	زریوار	۲۷۲۰	۱۳/۴	۱/۱
	کوماسی	۸۵۳	۰/۲۳	۰/۲۳
	سرکل	۳۸۱۱	۲۷/۷	۱/۵

Source: (Results of the 2016 census)

در جدول (۸) با توجه به داده‌های حاصل از سرشماری ۱۳۹۵ نرخ با سوادى هر دو جنس مرد و زن در دو دهستان خاوومیرآباد و زریوار بالاتر از نرخ متوسط استانی است. این در حالی است که سه دهستان گلچیدر، سرشیو و کوماسی نرخ با سوادى برای هر دو جنس مرد و زن کمتر از متوسط استانی دارند. درصد باسوادى مردان در دو دهستان خاوومیرآباد و زریوار به ترتیب برابر (۸۰/۸ و ۸۲/۹) است که از متوسط استان (۸۰/۷۴) بالاتر است. درصد باسوادى زنان نیز برای هر دو دهستان برابر (۶۵ و ۶۹/۱) است که این ارقام از نرخ متوسط استان (۶۳/۴۳) بالاتر است؛ اما نرخ باسوادى سایر دهستان‌ها در این شاخص نیز پایین‌تر از سطح استان می‌باشند

جدول ۱۰: نرخ باسوادى مردان و زنان به تفکیک دهستان‌های شهرستان مریوان

استان/شهرستان	دهستان	درصد باسوادى (مرد)	مقایسه با کل استان	درصد باسوادى (زن)	مقایسه با کل استان
کردستان	-	۸۰/۷۴	-	۶۳/۴۳	-
مریوان	خاوومیرآباد	۸۰/۸۲	↑	۶۴/۹۹	↑
	سرشیو	۷۸/۰۱	↓	۵۹/۵	↓
	گلچیدر	۷۹/۷	↓	۵۹/۴	↓
	زریوار	۸۲/۹	↑	۶۹/۰۹	↑
	کوماسی	۷۱/۳۳	↓	۵۲/۷	↓
	سرکل	۸۲/۰	↑	۶۷/۷	↑

Source: (Census results, 2016)

در جدول (۹) براساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۵ مشاهده می‌شود که در دو دهستان زریوار و خاوومیرآباد به لحاظ افزایش بینش زیست‌محیطی، توسعه گردشگری و برخورداری از جاذبه‌های طبیعى میزان جمع‌آوری زباله بیشتری از سایر دهستان سطح شهرستان دارند.

جدول ۱۱: تعداد روستاهى دارای سامانه جمع‌آوری زباله به تفکیک دهستان‌های شهرستان مریوان

استان/شهرستان	دهستان	تعداد آبادی در سال ۹۵	تعداد روستاهای دارای سامانه جمع‌آوری زباله	درصد
مریوان	خاوومیرآباد	۳۲	۲۲	۶۸/۷
	سرشیو	۲۴	۱	۴/۱
	گلچیدر	۲۷	۱	۳/۷
	زریوار	۱۶	۱۱	۱۸/۹
	کوماسی	۱۹	۰	۰
	سرکل	۳۰	۲۴	۸۰/۰

Source: (Census results, 2016)

اگرچه سابقه دید و بازدید مردم از اماکن و جاذبه‌های طبیعی و انسانی به گذشته‌های دور (دوران باستان) برمی‌گردد اما گردشگری در معنای امروزی آن و با هدف گذران اوقات فراغت به سال‌های پس از جنگ جهانی دوم برمی‌گردد. کشور ایران به دلیل برخورداری از جاذبه‌های متنوع طبیعی و فرهنگی دارای پتانسیل مناسبی برای جذب گردشگر است. به دلیل محدودیت‌های موجود و عدم بهره‌برداری صحیح از فرصت‌های پیش‌رو بسیاری از قابلیت‌های گردشگری در کشور برای جذب گردشگران خارجی بدون استفاده باقی مانده است. با وصف همه تنگناها تعدادی از استان‌های کشور به دلیل برخورداری از شرایط مناسب طبیعی، اجتماعی و فرهنگی در جذب گردشگران داخلی نقش فراوانی داشته‌اند که از جمله این استان‌ها می‌توان به استان‌های شمالی کشور، استان اصفهان، خراسان رضوی، تهران، تبریز، اردبیل و کردستان اشاره کرد. استان کردستان دارای ده شهرستان است که شهرستان مریوان به دلیل برخورداری از شرایط مناسب آب و هوایی (بارش متوسط سالانه بالای ۱۲۰۰ میلیمتر، تنوع پوشش گیاهی، کوه‌های زیبا با پوشش جنگلی مناسب، چشمه‌های فراوان، پهنه‌های آبی زیاد دو سد گاران و آزاد و دریاچه زیبای زریبار) مجاورت با کشور عراق و برخورداری از فرصت‌های اقتصادی مرز، جاذبه‌های فرهنگی شامل (پایتخت تئاتر خیابانی، شهر جهانی کلاش) و مکانی برای برگزاری رویدادهای ورزشی ملی شامل (جشنوار کشوری پاراگلايدر، مسابقات شنا، مسابقات دو و بازی‌های بومی- محلی) به یکی از نقاط پرجاذبه برای گردشگران داخلی و خارجی تبدیل شده است. همچنان که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد گردشگری بر روی معیشت مردم تاثیر داشته است و پیامدهای آن در محدوده مورد مطالعه آشکارتر است به طوری که چهار شاخص کاهش مهاجرت و تثبیت جمعیت (۶۵ درصد)، افزایش تولید انواع نان و خوراکی‌های سنتی (۴۱/۹ درصد)، نظیف و رفت و روب محیط سکونتگاه‌ها (۴۰/۳ درصد) و افزایش درآمد مردم (۳۷/۵ درصد) بیشترین تاثیر را داشته است. افزایش تولید و تنوع محصولات کشاورزی (۳۷ درصد)، افزایش احداث اماکن خدماتی رفاهی (۳۵/۹ درصد)، فروش محصولات کشاورزی به صورت مستقیم به گردشگران و حذف دلال (۳۵/۶ درصد)، افزایش تنوع شغلی و بهبود زیرساخت توسعه هر دو با (۳۴/۷ درصد) در اولویت دوم اثرات گردشگری قرار گرفته‌اند و شاخص‌هایی همچون بهبود توزیع درآمد و افزایش مشارکت مردم در مدیریت روستا هر دو با (۳۳/۸ درصد)، بهبود تولید صنایع دستی (۳۲/۸ درصد)، بهبود کارآفرینی و ایجاد اشتغال (۳۲/۲ درصد) و افزایش مشارکت بانوان در عرصه‌های عمومی با (۳۱/۳ درصد) در اولویت سوم اثرات گردشگری بر روی شاخص‌های اجتماعی- اقتصادی قرار دارد.

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

صنعت توریسم رو به رشد ترین و بزرگترین صنعت جهان است و در تمامی کشورها بعنوان ابزاری حیاتی برای رشد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی مناطق مختلف و وسیله‌ای برای افزایش سطح درآمد ناخالص ملی محسوب می‌شود. پر واضح است که رشد، اجرا و توسعه صحیح این صنعت (بویژه در بخش گردشگری روستایی) می‌تواند به رشد و توسعه‌ی کسب و کارهای محلی و بازگشت مردم از کلان‌شهرها به دیار خویش و تلاش برای حفظ میراث بومی خود کمک کند. گردشگری روستایی به‌عنوان فعالیتی تفریحی-اجتماعی، در نیمه دوم قرن

هجدهم در انگلستان و اروپا شکل گرفت. تا اوایل نیمه دوم قرن هجدهم یعنی تا انقلاب صنعتی افراد نسبتاً کمی ابزار یا حتی میل و تصمیم به سفر و گردشگری داشتند، مسافرت بسیار کند، سخت، اغلب خطرناک و مسافرت ب روستاها امر دشواری بود. انقلاب صنعتی اگر چه باعث ایجاد مسائل و مشکلاتی برای جوامع شهری و روستایی شد، موجب گسترش راه‌ها و جاده‌ها و وسایل حمل و نقل و توسعه ارتباطات هم در سطح محلی، ملی و بین‌المللی شد که این خود باعث افزایش مسافرت‌ها و تفریحات به نقاط مختلف جهان از جمله روستایی شد. البته پیش از آن هم مناطق روستایی برای فعالیت‌های تفریحی مورد استفاده قرار می‌گرفتند، اما شرکت در این فعالیت‌های تفریحی محدود به اقشار برتر جامعه بود. در قرن نوزدهم و بیستم به دلیل توسعه حمل و نقل و سهولت جابه‌جایی، راه‌یابی به روستاها آسان شد. رشد سریع تقاضا برای گردشگری روستایی از سال ۱۹۴۵ آغاز شد. در این زمان گردشگری روستایی شاهد رشدی چشمگیر و گردشگری بین‌المللی نیز شاهد رشد جمعیت بود و افزایش تقاضا برای گردشگری روستایی تا اندازه‌ای منجر به توسعه گردشگری شد. تعریف گردشگری روستایی کار چندان آسانی نیست و توافقی درباره آن وجود ندارد. با این حال گردشگری روستایی می‌تواند به‌طور ساده به‌عنوان مسافرت به نواحی روستایی تعریف شود. نمونه‌های زیادی از انجام فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی وجود دارد، از جمله فعالیت‌های مبتنی بر طبیعت، جشنواره‌ها، وقایع میراث، جاذبه‌های مبتنی بر جامعه بومی، گردشگری کشاورزی، نمایشگاه‌های هنری و صنایع دستی، تئاتر اجتماع محلی و سایر موارد. به‌طور کلی گردشگری روستایی از دو جنبه اهمیت دارد، یکی به‌عنوان یک فعالیت گسترده جهانی و دیگری از نظر تأکید بر آن در سیاست‌های توسعه منطقه‌ای و محلی.

گردشگری روستایی تنها شامل گردشگری کشاورزی نمی‌شود، بلکه همه فعالیت‌هایی را دربرمی‌گیرد که گردشگران در مناطق روستایی انجام می‌دهند. از این رو می‌توان گفت افراد به دلایل مختلف و با انگیزه‌های متفاوت از نواحی روستایی بازدید می‌کنند و در بسیاری از فعالیت‌های گردشگری نیز شرکت خواهند کرد، به همین دلیل نیز انواع خاصی از گردشگری در نواحی روستایی وجود دارد که به شخص مسافر، ویژگی‌های مقصد و انگیزه سفر بستگی دارد؛ بنابراین می‌توان با توجه به اهداف گردشگران، از انواع زیر نام برد:

- گردشگری طبیعی: با تکیه بر جاذبه‌های اکولوژیکی.
- گردشگری فرهنگی: مرتبط با فرهنگ، تاریخ و میراث فرهنگی و باستانی مردم روستایی.
- اکوتوریسم: نوعی گردشگری که علاوه بر تعامل با جاذبه‌های طبیعی با زندگی و هنرهای اجتماعی مردم محلی در ارتباط است.
- گردشگری دهکده: گردشگران در مسکن دهکده‌ها اقامت کرده و در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی دهکده مشارکت می‌کنند.

- گردشگری مزرعه: شامل اقامت و گاهی اوقات مشارکت در فعالیت‌های کشاورزی در مزرعه بوده و در بین خانوارهای کشاورز به‌عنوان مکمل و جایگزین فعالیت‌های اقتصادی رواج پیدا می‌کند. به علاوه گردشگری مزرعه، ابزاری نیز برای حفاظت از چشم‌اندازهای سنتی است.
- گردشگری روستایی یا گردشگری محلی - روستایی: این نوع گردشگری که می‌تواند شامل موارد بالا نیز باشد، شامل اردو زدن، اقامت در منازل اجاره‌ای، گشت و شکار در حیات‌وحش، بازاریابی صنایع دستی، جشنواره‌های فرهنگی، ورزش‌های ماجراجویانه، راه‌پیمایی، بازدید از مکان‌های تاریخی، جشنواره‌های موسیقی و در واقع هر گونه فعالیت تفریحی در نواحی روستایی است.
- گردشگری سبز: اگرچه در بعضی از کشورها اصطلاح «گردشگری سبز» به گردشگری روستایی اطلاق می‌شود، یعنی گردشگری در مناطق سبز، اما اغلب برای توصیف نوعی از گردشگری به کار می‌رود که بیشتر طرفدار محیط زیست است.

امروزه روستاییان برای کسب درآمد و گذران زندگی در محیط روستاها ناچارند دست به فعالیت‌های مختلفی در زمینه‌های کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و یا خدماتی بزنند. در روستاهای ایران ظرفیت‌های بسیاری وجود دارد که می‌تواند موجب رونق گردشگری روستایی ما شود؛ یکی از این ظرفیت‌ها بحث گردشگری روستایی است. گردشگری روستایی می‌تواند منبع جدید درآمد برای روستاییان و به ویژه روستاییان کشورهای در حال توسعه باشد و تا اندازه‌ای مشکلات آن‌ها را حل کند و یا تقلیل دهد. این امر مستلزم مدیریت و برنامه‌ریزی خاصی است تا گردشگران علاوه بر دیدن مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی آن نقاط، با آداب و رسوم و فرهنگ آن روستا نیز آشنا شوند.

بدین ترتیب گردشگران به خرید محصولات روستا از قبیل صنایع دستی، محصولات محل، غذاهای سنتی و... علاقه‌مند می‌شوند و این به معنی افزایش درآمد روستاییانی است که به طور مستقیم یا غیر مستقیم در این صنعت فعالیت می‌کنند.

علاوه بر این، ساخت و راه‌اندازی هتل‌ها و رستوران‌ها و به طور کلی اماکن تفریحی و ورزشی با ایجاد اشتغال (اشتغال‌زایی) از طرفی موجب افزایش درآمد و از سوی دیگر موجب کاهش بیکاری و فقر می‌شود. گردشگری به عنوان یک عامل اقتصادی عمده و بسیار موثر در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته و موجبات توسعه اقتصادی در برخی از کشورها و مناطق را فراهم آورده است. ایجاد مشاغل گوناگون و گستردگی زمینه اشتغال در آن به گونه‌ای است که هم کارگران ساده بدون مهارت و هم صاحبان مهارت‌های گوناگون می‌توانند در آن شاغل شوند.

به همین دلیل می‌توان گفت فعالیت‌های ناشی از گردشگری در بعضی از روستاهای خاص اقتصادی‌تر است. در هر صورت گردشگری روستایی در جوامعی سنتی که دارای مراکز روستایی فراوان و متنوعند می‌تواند پشتوانه اقتصاد منطقه‌ای و حسابرسی‌های ناحیه‌ای باشد. هموس با اصطلاح گردشگری روستایی، اصطلاحات و مفاهیم دیگری نیز

وجود دارد، مفاهیمی که منشأ اختلاف بین محققان است. این بحث‌ها به دو دلیل مهم هستند: درصدی از درآمد گردشگری است که جوامع روستایی از آن بهره می‌برند. از این نظر، تمایزی بین انواع گردشگری در نواحی روستایی ایجاد شده است، گردشگری روستایی و گردشگری کشاورزی براساس درآمدی که جامعه را به عنوان یک کل، یا به طور خاص، کشاورزان را بهره‌مند می‌کند، مورد توجه قرار دارد.

تمایز براساس عناصر مختلف تشکیل دهنده‌ی عرضه گردشگری است. بنابراین گردشگری، هنگامی می‌تواند روستایی باشد که فرهنگ روستایی جزو کلیدی محصول مورد عرضه باشد. با توجه به اجزای فعالیت اولیه‌ی این محصول، اصطلاحات مورد استفاده می‌تواند گردشگری کشاورزی، گردشگری سبز، گردشگری غذایی لذیذ محلی، اسب سواری، قایق رانی، شکار، ماجراجویی و گردشگری تاریخی/فرهنگی و مانند آن باشد. در نظر گرفتن فعالیت‌های خاص گردشگری مانند توسعه‌ی خانه‌های دوم، هتل‌هایی بزرگ، زمین‌های گلف، یا پیست‌های اسکی در گردشگری روستایی دشوار است. ویژگی خاص محصولات گردشگری در گردشگری روستایی، برای بازدیدکنندگان امکان و آرزوی تماس فردی، حس کردن محیط طبیعی و انسانی نواحی روستایی، امکان شرکت در فعالیت‌ها، سنت‌ها و سبک زندگی مردم را می‌دهد. همچنین عناصر فرهنگی و آموزشی قوی در این نوع گردشگری وجود دارد. از این رو یک مقصد گردشگری روستایی را می‌توان به عنوان زمینه‌ای وسیع‌تر تعریف کرد که در آن محیط‌های طبیعی، جنگلی و زیرکشت غالب بود، و جایی است ویژگی‌های طبیعی، اقتصادی و اجتماعی فرهنگی ویژه، مانند سنت‌ها، همکاری محلی، اعتماد و عمل متقابل به طور هماهنگ در آن وجود دارد، و مانند یک محصول گردشگری واحد است که کوچک مقیاس، سازگار با طبیعت، دارای رنگ و بوی بومی و به عبارت دیگر، پایدار است. گردشگری روستایی اساساً یک فعالیت مصرفی است، اکثر مطالعات حاصل از تقاضا بود، و بر بازدیدکنندگان و نیازها و انگیزه‌های آن متمرکز است. جذابیت نواحی روستایی برای گردشگری و تفریح می‌تواند در درجه‌ی اول با تصویر روستایی همراه باشد. از این رو شرایط زندگی روستایی ارتباط نزدیکی با ایده‌های سنتی و رمانتیک با روزهای خوب داشته، زندگی بی‌ریا و ساده، و برخوردار از رابطه صحیح انسانی با محیط طبیعی، دارد. بنابراین احساس غربت نسبت به گذشته نیاز به بهبود پیوند از دست رفته با طبیعت از یک طرف و زندگی شهری بسیار پیچیده، به شدت سازمان یافته، بی‌نام(تصنعی)، فشرده(متراکم)، استرس‌زا و غیرانسانی از طرف دیگر سبب توجه به نواحی روستایی شده است.

اهمیت گردشگری روستایی به عنوان بخشی از بازار کلی گردشگری وابسته به منابع گردشگری/تفریحی، وضع زیرساخت، دسترسی به بازار، و وجود سایر انواع محصولات گردشگری در هر کشور است. حتی اگر گردشگری روستایی در مقایسه‌ی با بازار کلی گردشگری در بسیاری از کشورها جزیی باشد، اهمیت آن برای توسعه‌ی نواحی روستایی بسیار اساسی است. بنابراین اثر چندجانبه‌ی آن در نواحی روستایی که کل شیوه زندگی روستایی به عنوان یک جاذبه‌ی اصلی در نظر گرفته می‌شود، بسیار زیاد است. به هر حال، با توجه به تعاریف ذکر شده از گردشگری روستایی، می‌توان گفت که اکثر تعاریف، گردشگری روستایی را شامل تمامی فعالیت‌های گردشگری که فرد در

نواحی روستایی و نواحی غیرشهری دور از محل اقامت و کار انجام می‌دهد، دانسته‌اند. گردشگری به عنوان یکی از فعالیت‌های موثر اقتصادی در دنیا شناخته شده است. بسیاری از کشورهای دنیا همچون کشورهای آسیای شرقی، کشورهای اروپای مرکزی و اروپای غربی و آمریکای شمالی و جنوبی با برنامه‌ریزی‌های مناسب توانسته‌اند سهم مهمی در کسب درآمد ناشی از فعالیت‌های گردشگری داشته باشند. علاوه بر اثرات مثبت اقتصادی آن گردشگری سبب هم‌نوایی و هم شدن ساکنین جهان برای افزایش نوآوری، افزایش صلح و دوستی و افزایش حفظ محیط زیست شده است. در ناحیه مورد مطالعه این فعالیت سبب افزایش درآمد مردم، کاهش مهاجرت، کاهش فقر، افزایش مشارکت مردم به طور کلی و افزایش حضور بانوان در عرصه‌های عمومی، افزایش تنوع و تولید محصولات و صنایع دستی، تنوع شغلی، کاهش فقر و توزیع درآمد شده است. اگرچه تغییرات مذکور سبب پویایی خاصی در ناحیه مورد مطالعه شده است اما بدلیل محدودیت‌های ساختاری در برنامه‌ریزی و اجرا آنچنان که شایسته است از فرصت‌ها و قابلیت‌های گردشگری منطقه استفاده نشده است. بدین سبب جهت بهبود و افزایش رشد جذب گردشگر در شهرستان مریوان موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

- تهیه طرح جامع گردشگری برای شهرستان
- اجرای کلیه پروژه‌های متناسب با گردشگری مطابق استاندارد مندرج در طرح جامع گردشگری
- شناسایی کلیه جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و اقتصادی
- بهره‌گیری از بستر یخ‌زده دریاچه زریبار در فصول سرد سال جهت برگزاری مسابقات ورزشی
- معرفی و اطلاع‌رسانی گسترده در مورد جاذبه‌های متنوع در سطح کشور
- آموزش شهروندان جهت بهره‌برداری مطلوب از فرصت‌های گردشگری
- توسعه احداث سویت‌های اقامتی در ناحیه مورد مطالعه جهت اسکان گردشگران
- تشکیل تعاونی برای ذی‌نفعان حوزه گردشگری

References

- Ahmadian Mohammad Ali, Alizadeh Katayoun and Bukani Rashid, 2016, The role of tourism in rural development of Marivan city, Geography, Volume 14, Number 51. (in Persian)
- Azkiya, Mustafa (1991). Sociology of Development and Underdevelopment of Iranian Villages, Tehran, Information Publications, Third Edition. (in Persian)
- Eslami Sedigheh, Farahani Abolfazl and Asadi Hassan, 2014, Employment model design resulting from the development of sports tourism, Strategic Studies of Sports and Youth, Volume 13, Number 16. (in Persian)
- Amanpour, Saeed; Alizadeh, Hadi; Damnabagh, Safieh (2013), Assessing the level of development of Kermanshah cities in terms of urban service indicators, Quarterly Journal of Environmental Management, No. 23, Winter 2013, p. 105. (in Persian)
- Khalilzadeh, Mansour, Ghahremani, Mehri and Qayami Rad, Amir; Feasibility Study of Sports Tourism Development in West Azerbaijan Province, Quarterly Journal of Sports Sciences, Volume 2, Number 4, Summer 2010. (in Persian)
- Reza Gholizadeh, Mahdieh, A Study of the Impact of Tourism on the Triangle of Poverty, Inequality and Economic Growth, Tourism Management Quarterly, Volume 11, Number 36, Winter 2016. (in Persian)

- Razavi, Hassan (2003). Rural, poverty and development (methods and patterns of rural poverty management). Village Publications and Development No. 52, Farzan Publishing
- Zangiabadi, A. Mohammadi, J. Be smart, d. 2006. Analysis of Isfahan's domestic tourism market. Journal of Geography and Development, No. 8. (in Persian)
- Sadat Mirzazadeh, Zahra and Abdolmaleki, Hossein, Designing Barriers to the Development of Sports Tourism in Mashhad (in Persian)
- Armed Forces Geographical Organization (2016) Fazhangabadiha of the country, Volume 3, published by the Geographical Organization of the Armed Forces. (in Persian)
- Taher Khani, Mehdi (2000), Industrialization of the village, Ministry of Jihad Agriculture.
- Fazel Beigi, Mohammad Mehdi and Yavari, Gholamreza (2010) Rural Entrepreneurship Strategy for Economic Development and Social Justice, Quarterly Journal of Tourism Management Studies, Volume 11, Number 34, Fall 2016. (in Persian)
- Fallahi Ahmad, Hassani Ehsan, Karroubi Mehdi, Study of Natural Attractions Affecting the Development of Sports Tourism in Kurdistan Province, Sports Management Studies (Research in Sports Science) Spring 2013, Volume 5 Number 17. (in Persian)
- Qarabaghian, Morteza (1996) Growth and Development Economy, Ney Publishing.
16. Karroubi, Mehdi, Ghaderi, Ismail and Jalilian, Negar, 1398, Feasibility Study of Event Tourism Development (with Emphasis on Cultural Events) and Its Impact on Seasonal Modification of Tourist Destinations (Case Study: Hamedan City), Tourism Management Studies Quarterly, Volume 14, Number 45, Spring 1398. (in Persian)
- Coleman, David and Ford Nigson (1999) The Economics of Underdevelopment, translated by Gholamreza Azad (Armaki), published by Vaseghi Cultural Institute (in Persian)
- Golzadeh, Maliheh Ghiami Rad, Amir, Badri Azarin, Yaghoub, Dalal Oghli, Ali and Dadashzadeh Yousef, 2014, Aras Free Zone Sports Tourism Capabilities and Provide Effective Strategies for Its Growth and Development Based on SWOT Model 48. (in Persian)
- Mahallati, Salahuddin, 2001, Introduction to Tourism, Shahid Beheshti University Press, Tehran. (in Persian)
- Statistics Center, Detailed Results of the General Population and Housing Census of Kurdistan Province, 1996, 2006, 2016. (in Persian)
- Matie Langroudi, Seyed Hassan and Shamsaii, Ebrahim (2009) Sustainable Development and Agriculture from the Perspective of Rural Economy, Tehran University Press. (in Persian)
- Misra, RP and Sundaram. K.V. (1992) Options for Rural Development Translated by Shahid Mohandes Ali Akbar, Publishing Center for Rural Research and Development. (in Persian)
- Noorbakhsh Seyed Morteza and Akbarpour Sraskanrud, Mohammad, The Role of Urban Tourism in the Economic Development of Metropolises, Special Issue of Urban Tourism Economics, Winter 2010 (in Persian)
- Nimakoushi, Saeed Ebrahim, Khaksari Ali, Latif Gholamreza and Damadi Mohammad, Assessing the Role of Urban Tourism in the Economic-Environmental Development of Babolsar, Journal of Economics and Urban Management Quarterly, Issue 3, Summer 2013 (in Persian)
- Hadi Zanvar, Behrooz, An Introduction to Urban Economics, Quarterly Journal of Urban Economics, Issue 1, Spring 2009 (in Persian)
- Latin resources
- Block, S. & Webb, P. (2001). «The Dynamics of livelihood Diversification in Post- Famin Ethiopia» Food Plicy, (26) 4, 333-350.
- Comperio Research. (2009). The 2007 Open Golf Championship contributed 14 million to the local economy.
- FAO, (2014). «The State of Food Insecurity in the World» FAO, Rome.
- Gautam, Y. Anderson, P. 2016. «Rural Livelihood Diversification and Household Well- Being: Insight from Humla, Nepal» Journal of Rural Study, (44), PP. 239-249.

- r. kalaivani, v. madha suresh, s.sanjeeve Prasad & m.i.m kaleel, urban tourism: a role of government policy and strategies of tourism in tamil nadu, proceeding of the thired international symposium seusl: 6-7 july 2013, oluvil, srilanka
- ricardo ricci uvinha, chung- shing chan, chun kuen man & lawal m. marafa, 2018, sport tourism: a comporative analysis of residints from brazil and hong kong
- Shucksmith, D. Brydon, j. Rosenthall, p. Short, c. winter, D.) 1989). «Pluriactvety, Farm Structures and Rural Change» Journal of Agriculture and Economy, 40, 345-360.
- Stephen D. Ross 2001, DEVELOPING SPORTSS TOURISM, An e Guide for Destination Marketers and Sportss Events Planners' National Laboratory for Tourism and e ommerce July 2001
- Fola, M. (2011). Athens city branding and the 2004 Olympic Games. In: K. Dinnie (Eds.), City branding: Theory and cases (pp. 112-117). Houndmills, Basingstoke, Hampshire and New York: Palgrave Macmillan.
- Lee, A. L. (2010). Did the Olympics help the nation branding of China? Comparing public perception of China with the Olympics before and after the 2008 Beijing Olympics in Hong Kong. Place Branding and Public Diplomacy, 6(3), 207-227.
- UN (2006).the millennium development goals report. Available on line: <http://unstats.un.org>
- Sharpley, R. (2005), Rural Tourism and Sustainability – Acritique, New Direction in rural Tourism, Ashgate, England, pp.38-53.
- World tourism organization (2004) sport and tourism shaping global culture. www.world-tourism.org
- Anholt, S. (2007); Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions, Palgrave Macmillan, London, United Kingdom.
- The influence of service quality on satisfaction and intention: A gender segmentation strategy". Sport Management Review 14, pp:54-63.
- Kaplanidou, K. & Vogt, C. (2006). A structural analysis of destination travel intentions as a function of web site features. Journal of Travel research, 45(2), 204-216.
- R Sharpley 2002, The challenges of economic diversification through tourism: the case of Abu Dhabi, International journal of tourism research, 4, 221-235.